

KIRJA-ARVIOITA

Miten tehdä tutki- musta, joka hyödyt- täisi sekä teoriaa että käytäntöä?

Lawler, Edward E.,
Mohrman, Allan M.,
Mohrman, Susan A.,
Ledford, Gerald E.,
Cummings, Thomas G, ym.:
*Doing Research That Is Useful
for Theory and Practice*,
Jossey-Bass Publishers,
San Francisco 1985, 371 s.

Tieteellisen tiedon hyväksikäyt-
töön ja hyödynnettävyyteen liitty-
vät kysymykset ovat olleet organi-
saatioteoriassa jatkuvasti esillä.
Viime vuosien aikanakin on asia-
sta kirjoitettu kymmeniä kirjoja ja
artikkeleita, julkaistu useita teema-
numeroita ja järjestetty lukuisia
seminaareja. Edward E. Lawlerin
kumppaneineen toimittama teos
on eräs uusimmista yrityksistä pa-
neutua aihepiiriin ongelmiin. Teos
pohjautuu Etelä-Kalifornian yli-
opistossa (University of Southern
California, Center for Effective Or-
ganizations) vuonna 1983 järjestet-
tyyn seminaariin. Yhteenvetoluku-
jen lisäksi kirjassa on julkaistu yh-
deksän seminaarissa pidettyä esi-
telmää, niihin etukäteen laaditut
kommenttipuheenvuorot sekä ku-
vaukset esitelmien pohjalta käy-
dyistä keskusteluista.

Teema

Teoksen keskeisenä teemana
on kysymys siitä, miten voisimme
yhdistää toisiinsa ne, usein aina-
kin näennäisesti, ristiriitaiset va-
atimukset, joita organisaatiotutki-
mukselle asetetaan toisaalta tiede-
maailman (tutkimuksen tieteelli-
nen täsmällisyys ja pätevyys) ja
toisaalta tutkimusten hyväksikäyt-
täjien taholta (mm. tulosten laaja
ja välitön hyödynnettävyys). Teos-
sen kirjoittajille yhteistä on tyyty-
mättömyys perinteisiksi nimeä-
miensä (ja teoksessa määrittele-
mättä jääneiden) tutkimusstrate-
gioiden tuottaman tiedon heik-

koon hyödynnettävyyteen. Asian-
tilan korjaamiseksi kirjoittajat et-
sivät vaihtoehtoisia tutkimusstra-
tegioita, joiden avulla voitaisiin
luoda tietoa, joka on tieteellisesti
korkeatasoista ja jolla samanaikai-
sesti on myös laajaa sovellutusar-
voa.

Rakenne ja pääsisältö

Etsiessään vastauksia perustee-
maansa teos jakautuu kolmeen
osaan. Näistä ensimmäinen (*Doing
Useful Research: An Introduction
to the Issue*) koostuu kahdesta ai-
hepiiriin johdattavasta kirjoituk-
sesta.

Edward E. Lawler arvostelee pe-
rinteisiä näkemyksiä teorian tie-
teellisestä pätevydestä ainoana
hyvän teorian kriteerinä. Tämä nä-
kemys on hänen mukaansa tutki-
muspoliittisesti naiivi. Hyvän teo-
rian pitää olla paitsi tieteellisesti
pätevää myös käytännössä hyö-
dynnettävää. Pyrkimys tieteelli-
seen pätevyteen ei vielä takaa tie-
don hyödynnettävyyttä, vaan se
edellyttää joitakin erityisiä tutki-
muksen strategisia valintoja. Tä-
stä näkökulmasta Lawler täsmentää
kirjan teema-aluetta nostamalla
esiin eräitä organisaatiotutkimuk-
sen »perinteisten» strategioiden
mahdollisia puutteita:

— Onko liiaksi oletettu vain tut-
kijoiden kykenevän luomaan tie-
teellistä tietoa? Tulisiko tutkimuk-
sessa hyödyntää enemmän myös
käytännön ammattilaisten intuitii-
vistä tietämystä?

— Onko perinteisin, tutkimus-
objektin passiivista roolia korosta-
vin tai sitä jopa edellyttävin mene-
telmin koottu tieto laadultaan riit-
tävän korkeatasoista? Saako tutki-
ja riittävästi tietoa tutkimuskoh-
teesta, jos tutkittava organisaatio
ei aktiivisesti tue tiedon keruuta ja
käsitteilyä?

— Onko organisaatioteoria kes-
kittynyt liiaksi yleisten mielikuvien
vastaisten väittämien etsintään:
pyritäänkö liian usein todistamaan
intuitiivisen järjen virheitä? Eikö
myös yleisten mielikuvien oikeaksi
todistaminen ja systemointi olisi
tärkeää?

— Onko tutkimusaiheen valin-

nassa kiinnitetty liiaksi huomiota
aiheen kiinnostavuuteen jalliian vä-
hän aiheen tutkittavuuteen? Maa-
ilma on toki täynnä tärkeitä ja mie-
lenkiintoisia kysymyksiä, mutta
vain osaan niistä voidaan nykyisel-
lä tietämyksellä löytää tieteellinen
vastaus. Johtuvatko epäonnistumi-
semme epärealistisista tavoitteis-
ta?

— Onko meillä väärä käsitys sii-
tä, millaista tietoa tutkimuksen
hyödyntäjät tarvitsevat? Tarvitse-
vatko he täsmällisiä faktoja vai
yleisiä ajattelumalleja?

Mainitun kaltaisia kysymyksiä
nostetaan esille runsaasti. Kirjoi-
tuksen arvoa heikentää kuitenkin
sen suppeus (17 sivua) ja epäsys-
temaattisuus. Kirjan teemana ole-
vien metodologisten kysymysten
pohjaksi kirjoitus on ainoastaan
välttävä. Peruskäsitteiden (»perin-
teinen tutkimus», »hyödynnettävä
tieto» jne.) täsmällisempi määritte-
ly ja ongelmakysymysten laajem-
pi systematisointi olisivat voineet
huomattavalla tavalla selkeyttää
myöhemmissä kirjoituksissa osin
epäselväksi jäänyt teemaa.

Johdantojakson toisessa kirjoi-
tuksessa Ian I. Mitroff tarkastelee
tutkimuksen yleistä luonnetta ja
käyttökelpoisuutta. Hyödynnettä-
vissä olevan tiedon tulee hänen
mukaansa olla luonteeltaan suhe-
teellisen täsmällistä. Todellisuus-
den monimutkaisuutta ei tutki-
muksessa saaliiksi pelkistää. Yk-
siulotteisten kone- ja systeemimal-
lien sijasta hyödynnettäväksi so-
veltuvan tiedon tulisi perustua mo-
niulotteisiin, hologrammisiin ajat-
telumalleihin.

Kirjan toisessa osassa (*Alterna-
tive Approaches to Doing Useful
Organizational Research*) etsitään
vastauksia Lawlerin esittämiin ky-
symyksiin. Asiaa käsitellään kaik-
iaan kuudessa artikkelissa, joiden
yksityiskohtainen kommentointi
on tässä yhteydessä mahdotonta.
Todettakoon vain, että artikkelei-
den kirjoittajina ja kommentoijina
on joukko varsin tunnettuja ja ar-
vostettuja tutkijoita: Stanley E.
Seashore (kommentoijana Craig C.
Lundberg), Chris Argyris (Michael
J. Driver), J. Richard Hackman
(Ralph H. Kilman), Richard E. Wal-

ton (David A. Whetten), Andrew M. Pettigrew (Larry E. Greiner) sekä Thomas G. Cummings, Susan A. Mohrman, Allan M. Mohrman ja Gerald E. Ledford (kommentoijana Lyman W. Porter).

Jakson artikkeleissa esitetyt näkemykset koostuvat lähinnä case-analyysin, konsultoinnin ja toimintatutkimuksen aineksista ja yhdistelmistä. Avainsanaksi nousee pyrkimys kollaboroivaan otteeseen. Hyvänä pidetään tutkimusta, joka suunnitellaan ja toteutetaan läheisessä yhteistyössä tutkijoiden ja tutkimustietoa hyödyntävien ammattilaisten toimesta. Uusia ideoita tai valmiita vastauksia ei artikkeleissa juurikaan esitetä. Sävyllään ne ovat suhteellisen epävarmoja ja ehdotteisia. Useimpiin niistä sisältyy myös autobiografista pohdintaa, jonka tarkoituksena on esitellä ja ainakin osin myös puolustella kirjoittajien omia valintoja. Tämä tekee teoksesta toisaalta mielenkiintoisen mutta toisaalta myös varsin turhauttavan.

Mielenkiintoisiksi pohdinnot tekee se, että ne auttavat entistä paremmin ymmärtämään kirjoittajien omien tutkimusintressien, rajausten ja valintojen taustoja. Kirjoittajien epävarmuus ja inhimillisuus tulee korostuneesti esille. Paljastuu miten vaikeista asioista on kyse. Turhauttavia pohdinnot ovat puolestaan siksi, että niiden sulattelu on äärettömän vaikeaa. Ongelmien tarkastelu jää kirjoituksissa liian epäsystemaattiseksi ja niiden kielenkäyttö on vaihtelevaa. Useiden kirjoitusten ymmärtäminen edellyttää myös muualta hankittavaa pohjatietoa kirjoittajien omista tutkimusintresseistä ja taustoista.

Teoksen kolmannessa osassa (Comparing Research Approaches) kootaan yhteen joitakin esille tulleita ideoita. Kokonaisuuteen nähden osuus jää valitettavan laihaksi. Se koostuu kolmesta lyhyestä kirjoituksesta, joista merkittävin lienee Paul C. Goodmanin »Critical Issues in Doing Research That Contributes to Theory and Practice». Kirjoituksessa tulevat esille eräät koko teoksen pahimmista ongelmista.

Kaikkein keskeisin Goodmanin esittämistä huomautuksista koskee kirjan teeman selkeyttä. Kuten hän huomauttaa puhe »tutkimuksesta, joka edistää sekä teoriaa että käytäntöä» tuo esille monia eri merkityksiä ja vaihtoehtoja. Ei ole selvää mitä tarkoittavat »teoria», »tutkimus» ja »käytäntö». Myös termien väliset suhteet voidaan tulkitella monin tavoin: Onko tavoitteenamme tutkimus, joka samanaikaisesti edistää sekä teorianmuodostusta että sovellutuskäytäntöä; tavoittelemmeko tutkimusta joka ilman samanaikaisuuden vaatimusta edistää sekä teorianmuodostusta että käytäntöä, vai onko tavoitteenamme tutkimus, jossa teorianmuodostuksen ja sovellutuskäytännön välinen ero kokonaan hämärtyy (vrt. toimintatutkimus). Valinnastamme riippuen koko tiedekäsityksemme muuttuu. Tavoittelemamme tutkimus on perusluonteeltaan erilaatuista ja edellyttää erilaisia tutkimusstrategisia valintoja. Näiden valintojen tietoisempi ja täsmällisempi rajaus olisi teeman jäsentyneemmän käsittelyn kannalta ollut Goodmanin mielestä tarpeen. Täsmällisten rajausten puuttuminen aiheuttaa tarpeetonta käsitteellistä sekaan-

nusta: Kun yksi puhuu aidasta saattaa toinen puhua aidan seipästä.

Yleiskuva

Edellä mainitun pohjalta teoksesta on vaikea luoda selvää yleistä mielikuvaa. Suhtautumiseni siihen jää varsin ristiriitaiseksi. Hyvää teoksessa on ongelmallisen teema-alueen kaikkalainen käsittely. Hyvänä pidän myös kirjoittajien rehellisyyttä ja asiaa liiaksi yksinkertaistavien kannanottojen välttämistä. Ainakin kirja tuo esille sen, miten vaikeista ongelmista on kyse ja miten neuvottomina niihin tunnetutkin tutkijat suhtautuvat. Lisäksi kirjoitusten autobiografiset osuudet valottavat kirjoittajien tutkijapersoonallisuuksia ja strategivalintoja lähes ainutlaatuisella tavalla.

Huonoa teoksessa on jo mainittu epäsystemaattisuus ja käsitteellinen epäselvyys. Kirjan peruskäsitteet jäävät liiaksi ilmaan. Jää mielikuva, että kirjassa keskustellaan, mutta usein eri asioista. Goodmanin vaatima teeman täsmennys ja voimakkaampi panostus johdanto- ja yhteenvedojaksojen laadintaan olisivat olleet selvästikin tarpeen. Kirjan heikkoutena pidän myös sen liiallista keskittymistä konsultoivan ja kollaboroivan tutkimusotteen esittelyyn. Kirjaa lukiessa saa helposti mielikuvan, että vain tällainen tie johtaa teoriaa ja käytäntöä hyödyttävän tiedon syntyyn. Myös lukuisia muita vaihtoehtoja on olemassa. Koko kuvaa ongelmasta kirja ei siis tässäkään suhteessa kerro.

Matti Mälkiä